

RETTENS DOM (Tredje Afdeling)

15. september 1998 ^{*}

I de forenede sager T-180/96 og T-181/96,

Mediocruso — Estabelecimento de ensino particular, Ld.^a, Lissabon, ved advokaterne Carlos Botelho Moniz og Paulo Moura Pinheiro, og med valgt adresse i Luxembourg hos advokatfirmaet Aloyse May, 31, Grand-rue,

sagsøger,

mod

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved Maria Teresa Figueira og Knut Simonsson, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg hos Carlos Gómez de la Cruz, Kommissionens Juridiske Tjeneste, Wagnercentret, Kirchberg,

sagsøgt,

angående dels en påstand om annullation af Kommissionens beslutning C(96) 1185 af 14. august 1996 om nedsættelse af det tilskud fra Den Europæiske Socialfond,

^{*} Processprog: portugisisk.

der var tildelt sagsøgeren ved beslutning nr. C(89) 0570 af 22. marts 1989, og dels annullation af Kommissionens beslutning C(96) 1186 af 14. august 1996 om ned-sættelse af det tilskud fra Den Europæiske Socialfond, der var tildelt sagsøgeren ved beslutning nr. C(89) 0570 af 22. marts 1989,

har

DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS RET I FØRSTE INSTANS
(Tredje Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, V. Tiili, og dommerne C. P. Briët og A. Potocki,

justitssekretær: ekspeditionssekretær B. Pastor,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter mundtlig forhandling den 11. juni 1998,

afsagt følgende

Dom

Retlige omstændigheder

- 1 Ifølge artikel 1, stk. 2, litra a), i Rådets afgørelse 83/516/EØF af 17. oktober 1983 om Den Europæiske Socialfond's opgaver (EFT L 289, s. 38, herefter »afgørelse 83/516«) deltager fonden i finansieringen af foranstaltninger vedrørende erhvervs-

uddannelse og erhvervsvejledning. I denne afgørelses artikel 2, stk. 2, bestemmes det, at de pågældende medlemsstater skal garantere en forsvarlig gennemførelse af foranstaltningerne.

- 2 I artikel 1 i Rådets forordning (EØF) nr. 2950/83 af 17. oktober 1983 om gennemførelse af afgørelse 83/516 (EFT L 289, s. 1, herefter »forordning nr. 2950/83«) opregnes de udgifter, der kan ydes tilskud til af Den Europæiske Socialfond (herefter »ESF«).

- 3 Ifølge artikel 5, stk. 1, i forordning nr. 2950/83 medfører godkendelse fra ESF af en ansøgning om tilskud udbetaling af et forskud på 50% af det bevilgede tilskud på den anførte dato for uddannelsesforanstaltningens begyndelse. I medfør af forordningens artikel 5, stk. 4, skal anmodninger om udbetaling af saldobeløb indeholde en detaljeret redegørelse for indholdet, resultaterne og finansieringen af den pågældende foranstaltning, ligesom medlemsstaten skal attestere den faktiske og regnskabsmæssige rigtighed af de i udbetalingsanmodningerne indeholdte oplysninger.

- 4 Det fremgår af artikel 6, stk. 1, i forordning nr. 2950/83, at såfremt tilskuddet fra ESF ikke anvendes på de i godkendelsesbeslutningen fastsatte betingelser, kan Kommissionen suspendere, nedsætte eller lade tilskuddet bortfalde efter at have givet den pågældende medlemsstat lejlighed til at fremkomme med sine bemærkninger. Stk. 2 i nævnte artikel bestemmer, at udbetalte beløb, der ikke er blevet anvendt på de i godkendelsesbeslutningen fastsatte betingelser, skal tilbagebetales.

- 5 Artikel 6, stk. 1, i Kommissionens beslutning 83/673/EØF af 22. december 1983 vedrørende forvaltningen af ESF (EFT L 377, s. 1, herefter »beslutning 83/673«) præciserer, at medlemsstaternes anmodninger om udbetaling skal tilgå Kommissionen inden for en frist på ti måneder efter foranstaltningernes afslutning. Der udbetales ikke tilskud på grundlag af anmodninger, som er indgivet efter denne frists udløb.

- 6 Endelig hedder det i beslutningens artikel 7, at såfremt gennemførelsen af en foranstaltning, hvortil der er ydet tilskud, gøres til genstand for en undersøgelse på grundlag af en formodet uregelmæssighed, underretter medlemsstaten straks Kommissionen.

Faktiske omstændigheder og retsforhandlinger

- 7 Sagsøgeren er et handelsselskab, hvis hovedaktivitet er afholdelse af erhvervsuddannelseskurser og tekniske specialkurser.
- 8 I 1988 indgav Departamento para os Assuntos do Fundo Social Europeu (Departementet for Anliggender vedrørende Den Europæiske Socialfond, herefter »DAFSE«) på sagsøgerens vegne forskellige ansøgninger om tilskud fra fonden til en række erhvervsuddannelsesprojekter, der skulle gennemføres i 1989.
- 9 Det første projekt, hvortil der blev ansøgt om støtte, blev registreret under sagsnummer 890583 P1 (herefter »det første dossier«) og er genstand for søgsmålet i sag T-180/96. Det andet projekt blev registreret under sagsnummer 890588 P1 (herefter »det andet dossier«) og er genstand for søgsmålet i sag T-181/96.
- 10 Det første dossier vedrører en ansøgning om tilskud til en uddannelsesforanstaltning for teknikere, der arbejder med glasfiberforstærket polyester, elapparater med automatik samt markedsføring og reklamer. Oprindeligt var det planlagt, at 30 personer skulle deltage i uddannelsesforanstaltningen, hvortil der var afsat 9 592 058 PTE. Efter anmodning fra DAFSE blev deltagerantallet reduceret til 23.

- 11 Med denne ændring blev det første dossier godkendt »i overensstemmelse med meddelelsen i bilaget« ved en kommissionsbeslutning, som DAFSE meddelte sagsøgeren ved skrivelse af 10. april 1989 (nr. 8149). I beslutningen var tilskuddet fra ESF fastsat til 7 468 207 PTE. Portugal påtog sig at bidrage til finansieringen af projektet med 6 110 351 PTE via Orçamento da Segurança Social/Instituto de Gestão Financeira da Segurança Social (budgettet for social sikring/Instituttet for Økonomisk Forvaltning af Sociale Sikringsordninger, herefter »OSS/IGFSS«).
- 12 I løbet af august 1989 modtog sagsøgeren i henhold til artikel 5, stk. 1, i forordning nr. 2950/83 et forskud på 50% af de bevilgede tilskud fra ESF og OSS/IGFSS på henholdsvis 3 734 103 PTE og 3 055 175 PTE.
- 13 Det andet dossier vedrører en ansøgning om tilskud til gennemførelse af to uddannelsesforanstaltninger for handels- og reklameteknikere samt teknikere inden for reklame og grafiske fag. Det var oprindeligt planlagt, at der skulle deltage 22 personer i disse foranstaltninger, hvortil der var afsat 8 627 355 PTE. Efter anmodning fra DAFSE blev deltagerantallet reduceret til 17.
- 14 Med denne ændring blev det andet dossier godkendt »i overensstemmelse med meddelelsen i bilaget« ved en kommissionsbeslutning, som DAFSE meddelte sagsøgeren ved skrivelse af 10. april 1989 (nr. 8154). I beslutningen var tilskuddet fra ESF fastsat til 6 890 635 PTE. Portugal påtog sig at bidrage til finansieringen af projektet med 5 637 792 PTE via OSS/IGFSS.
- 15 I løbet af august 1989 modtog sagsøgeren i henhold til artikel 5, stk. 1, i forordning nr. 2950/83 et forskud på 50% af de bevilgede tilskud fra ESF og OSS/IGFSS på henholdsvis 3 445 317 PTE og 2 818 896 PTE.

- 16 De uddannelsesforanstaltninger, som de to dossierer vedrører, blev gennemført mellem juli og december 1989.
- 17 Da uddannelsesforanstaltningerne var afsluttet, og sagsøgeren havde konstateret, at de endelige samlede omkostninger for foranstaltningen var lavere end oprindelig budgetteret, anmodede sagsøgeren DAFSE om betaling af saldobeløbet for de to projekter. Sagsøgeren bad om at få udbetalt 3 337 539 PTE for det første dossier og 3 286 799 PTE for det andet.
- 18 Det fremgår af sagsøgerens anmodninger, at 15 personer havde afsluttet den første kursusrække, mens 12 havde afsluttet den anden.
- 19 Ved skrivelse af 11. april 1990 vedrørende begge dossierer meddelte DAFSE sagsøgeren, at Departementet »agtede at suspendere betalingsordrerne ... og eventuelt regulere saldobeløbet efter en finanskontrol, hvorunder gennemførelsen af de af [sagsøgte] iværksatte uddannelsesforanstaltninger, jf. de respektive dossierer, skulle undersøges«.
- 20 Den 30. oktober 1990 attesterede de portugisiske myndigheder i medfør af artikel 5, stk. 4, i forordning nr. 2950/83 den faktiske og regnskabsmæssige rigtighed af oplysningerne i sagsøgerens to betalingsanmodninger. DAFSE meddelte imidlertid Kommissionen i de skrivelser, hvormed disse betalingsanmodninger blev videregivet til denne, at attesteringen af oplysningerne i betalingsanmodningerne var betinget af en endnu ikke foretaget finanskontrol.
- 21 Ved enslydende skrivelser af 25. januar 1991 underrettede DAFSE sagsøgeren om, at revisionsfirmaet »Audite« havde fået til opgave at kontrollere den faktiske og regnskabsmæssige rigtighed af oplysningerne i de to dossierer.

- 22 Den 28. januar 1991 skrev DAFSE til sagsøgeren, at Departementets endelige afgørelse vedrørende de to dossierer afhang af resultaterne af denne finanskontrol.
- 23 Den 20. februar 1991 sendte Audite DAFSE to revisionsrapporter, en for hvert dossier.
- 24 Sagsøgeren, DAFSE og repræsentanter for Audite afholdt derefter et møde den 10. september 1991 for at drøfte de pågældende to dossierer.
- 25 Den 11. september 1991 underrettede DAFSE skriftligt sagsøgeren om den foretagne revision. DAFSE anmodede endvidere sagsøgeren om at tilbagebetale de beløb, som DAFSE ikke mente var tilskudsberettigede. Sagsøgeren bestred med det samme lovligheden af denne retsakt og anlagde sag ved de portugisiske forvaltningsretter. Derimod gjorde sagsøgeren ikke ved særskilt skrivelse DAFSE bekendt med sine indvendinger mod de nedskæringer i tilskuddene, der var bebudet i denne skrivelse af 11. september 1991.
- 26 DAFSE afventede derefter indtil den 22. september 1995 udfaldet af sagsøgerens sag til prøvelse af skrivelsen af 11. september 1991.
- 27 Ved skrivelse af 22. september 1995 meddelte DAFSE Kommissionen resultaterne af den i 1991 foretagne revision og forelagde Kommissionen korrigerede anmodninger om udbetaling af saldobeløb, hvor der var taget hensyn til resultaterne af revisionen.

- 28 Den 6. marts 1996 meddelte DAFSE sagsøgeren, at Kommissionen havde taget stilling til de to anmodninger om udbetaling af saldobeløb og havde bekræftet resultaterne af finanskontrollen. Disse resultater var allerede blevet forelagt Kommissionen den 11. september 1991.
- 29 Den 4. april 1996 anmodede sagsøgeren DAFSE om en kopi af Kommissionens beslutninger. Sagsøgeren anmodede også om indsigt i ESF's administrative akter. Sagsøgeren fik den ønskede aktindsigt den 24. april 1996 og kunne konstatere, at de administrative akter ikke indeholdt andre beslutninger end nogle debetnotaer fra Kommissionen, hvoraf det fremgik, hvor meget sagsøgeren skulle tilbagebetale i de pågældende to sager.
- 30 Sagsøgeren anlagde herefter sag ved Retten til prøvelse af disse akter. Sagerne blev registreret under nr. T-70/96 og T-72/96. Imidlertid trak Kommissionen på eget initiativ disse akter tilbage og erstattede dem med to beslutninger af 14. august 1996. Det er disse sidstnævnte beslutninger, der er genstand for de foreliggende sager. Følgelig slettede formanden for Anden Afdeling sagerne T-70/96 og T-72/96 fra Rettens register og pålagde ved kendelser af 12. november 1996 Kommissionen at betale sagens omkostninger.
- 31 Den 14. august 1996 vedtog Kommissionen beslutning C(96) 1185 vedrørende det første dossier. Den 20. september 1996 meddelte DAFSE sagsøgeren beslutningen.

32 Beslutningen er affattet således:

»... ud fra følgende betragtninger:

den 30. oktober 1990 forelagde den portugisiske regering Kommissionen en anmodning om udbetaling af et saldobeløb på 3 337 532 PTE og attesterede i overensstemmelse med artikel 5, stk. 4, i forordning nr. 2950/83 den faktiske og regnskabsmæssige rigtighed af oplysningerne i anmodningen,

medlemsstaten afdækkede nogle uregelmæssigheder i gennemførelsen af de af ESF finansierede foranstaltninger og besluttede efter at have orienteret Kommissionen atter at gennemgå nogle af dossiererne; efter en fornyet gennemgang — på grundlag af en bogføringskontrol — af anmodningen om udbetaling af saldobeløbet i dossier nr. 890583 P1 fastslog medlemsstaten, at en del af de af Mediocurso indberettede udgifter ... ikke kunne godkendes; begrundelsen herfor fremgår af medlemsstatens skrivelse nr. 10992 af 22. september 1995,

medlemsstaten underrettede Mediocurso ... om resultaterne af revisorerne kontrol (skrivelse nr. 8739 af 11.9.1991); Mediocurso ... har ikke kommenteret skrivelsen,

af det samlede tilskud, Kommissionen havde godkendt for dossier nr. 890583 P1, nemlig 7 468 207 PTE, blev 396 572 PTE ikke benyttet af Mediocurso ...; Kommissionen finder endvidere, at nogle af de af Mediocurso indberettede udgifter ... ikke opfylder betingelserne i godkendelsesbeslutningen, således at tilskuddet yderligere skal nedsættes med 4 819 741 PTE. ESF's tilskud skal følgelig fastsættes til 2 251 894 PTE af de angivne grunde i:

— rapporten om revisorerne kontrol og

— DAFSE's skrivelse nr. 10992 af 22. september 1995 med bilag,

...

har Kommissionen vedtaget følgende beslutning:

Artikel 1

Det ESF-tilskud på 7 468 207 PTE, som blev tildelt *Mediocurso ...* ved Kommissionens beslutning C(89) 0570 af 22. marts 1989, nedsættes til 2 251 894 PTE.

Artikel 2

1 482 209 PTE skal tilbagebetales til Kommissionen ...«

33 Den 14. august 1996 vedtog Kommissionen ligeledes beslutning C(96) 1186 vedrørende det andet dossier. Denne beslutning er i det væsentlige identisk med beslutningen vedrørende det første dossier. DAFSE meddelte sagsøgeren denne beslutning den 20. september 1996.

34 Beslutningens dispositive del er affattet således:

»Artikel 1

Det ESF-tilskud på 6 890 635 PTE, som blev tildelt *Mediocurso ...* ved Kommissionens beslutning C(89) 0570 af 22. marts 1989, nedsættes til 2 174 072 PTE.

Artikel 2

1 271 245 PTE skal tilbagebetales til Kommissionen ...«

- 35 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 14. november 1996 har sagsøgeren anlagt sag til annullation af Kommissionens beslutning af 14. august 1996 om det første dossier. Sagen blev registreret under nr. T-180/96.
- 36 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 14. november 1996 har sagsøgeren tillige anlagt sag til annullation af Kommissionens beslutning af 14. august 1996 om det andet dossier. Sagen blev registreret under nr. T-181/96.
- 37 Ved skrivelse af 24. marts 1998 blev parterne opfordret til at fremsætte deres bemærkninger til en eventuel forening af sagerne T-180/96 og T-181/96. Parterne havde ingen indvendinger mod en sådan forening. Følgelig blev sagerne T-180/96 og T-181/96 i medfør af artikel 50 i Rettens procesreglement forenet med henblik på domsafsigelsen.
- 38 På grundlag af den refererende dommers rapport har Retten (Tredje Afdeling) besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisoptagelse. Som led i foranstaltningerne vedrørende sagens tilrettelæggelse har Retten dog anmodet parterne om skriftligt at besvare visse spørgsmål. Parterne har imødekommet denne anmodning.
- 39 Parterne har afgivet mundtlige indlæg og besvaret spørgsmål fra Retten i et offentligt retsmøde den 11. juni 1998.

Parternes påstande

Sag T-180/96

40 Sagsøgeren har nedlagt følgende påstande:

- Det bestemmes, at Kommissionens administrative akter og DAFSE's akter skal vedlægges den foreliggende sags akter.
- Kommissionens beslutning C(96) 1185 af 14. august 1996 annulleres.
- Sagsøgte tilpligtes at betale sagens omkostninger.

41 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:

- Frifindelse.
- Sagsøgeren tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Sag T-181/96

42 Sagsøgeren har nedlagt følgende påstande:

- Det bestemmes, at Kommissionens administrative akter og DAFSE's akter skal vedlægges den foreliggende sags akter.

— Kommissionens beslutning C(96) 1186 af 14. august 1996 annulleres.

— Sagsøgte tilpligtes at betale sagens omkostninger.

43 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:

— Frifindelse.

— Sagsøgeren tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Realiteten

44 Sagsøgeren har i hver af de to sager fremført fem anbringender:

— For det første er der sket tilsidesættelse af sagsøgerens ret til kontradiktion.

— For det andet er kravet om en rimelig frist ikke overholdt.

— For det tredje er der sket tilsidesættelse af artikel 6, stk. 1, i forordning nr. 2950/83, idet Portugal ikke har haft lejlighed til at fremkomme med sine bemærkninger før vedtagelsen af de anfægtede beslutninger.

— For det fjerde er der sket tilsidesættelse af retssikkerhedsprincippet og princippet om den berettigede forventning, idet de anfægtede beslutninger er i modstrid med den forudgående attestering af oplysningerne i anmodningerne om udbetaling af saldobeløb.

- For det femte er der sket tilsidesættelse af begrundelsespligten og af generelle retsgrundsætninger, ligesom der er begået visse fejl i vurderingen af de faktiske forhold.

Første anbringende om tilsidesættelse af sagsøgerens ret til kontradiktion

Parternes argumenter

- 45 Sagsøgeren finder for det første ikke, at Kommissionen har givet selskabet mulighed for at udtale sig om nedsættelsen af de pågældende tilskud. Det er et grundlæggende princip i fællesskabsretten, at enhver, over for hvem der indledes en procedure, som kan munde ud i en retsakt, der indeholder et klagepunkt imod den pågældende, skal have mulighed for kontradiktion (Rettens dom af 6.12.1994, sag T-450/93, Lisrestal m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 1177, præmis 42). Dette princip har ganske særlig betydning i en sag som den foreliggende, hvor de anfægtede beslutninger nedsætter et oprindeligt bevilget tilskud (Domstolens dom af 4.6.1992, sag C-189/90, Cipeke mod Kommissionen, Sml. I, s. 3573, præmis 16, 17 og 18).
- 46 Sagsøgeren har anført, at Kommissionen i henhold til artikel 6, stk. 1, i forordning nr. 2950/83 har enekompetence til at suspendere, nedsætte eller lade et tilskud fra ESF bortfalde. Følgelig burde Kommissionen selv have foranstaltet høring af sagsøgeren før vedtagelsen af de anfægtede beslutninger.
- 47 Sagsøgeren har erkendt, at også en anden part, som f.eks. DAFSE, kunne have hørt selskabet før Kommissionens foreløbige stillingtagen. En sådan forudgående høring ville dog kun være til nogen nytte, såfremt resultaterne deraf blev bragt til Kommissionens kendskab, hvilket ikke er tilfældet i den foreliggende sag.

- 48 Kommissionen har anført, at sagsøgeren, der i 1991 havde lejlighed til at fremsætte skriftlige bemærkninger til resultaterne af finanskontrollen, som DAFSE havde bragt til selskabets kendskab, samt mulighed for at udtale sig under forskellige møder med DAFSE, må anses for at have haft lejlighed til at gøre sine synspunkter gældende vedrørende den påtænkte nedsættelse af tilskuddet, jf. ovennævnte dom i sagen Lisrestal m.fl. mod Kommissionen (præmis 49).

Rettens bemærkninger

- 49 Efter fast retspraksis skal den ret til kontradiktion, som modtageren af et ESF-tilskud har, overholdes, når Kommissionen nedsætter et sådant tilskud (se bl.a. Domstolens dom af 24.10.1996, sag C-32/95 P, Kommissionen mod Lisrestal m.fl., Sml. I, s. 5373, præmis 21-44).
- 50 Det bemærkes i øvrigt, at Retten i sin ovennævnte dom i sagen Lisrestal m.fl. mod Kommissionen (præmis 49) udtalte, uden på dette punkt at blive korrigeret af Domstolen i dennes ovennævnte dom af 24. oktober 1996 i sagen Kommissionen mod Lisrestal m.fl., at Kommissionen, som i forhold til modtageren af et ESF-tilskud bærer det retlige eneansvar for beslutningerne om nedsættelse af tilskuddet, ikke kan vedtage en sådan beslutning uden først at have givet tilskudsmodtageren mulighed for at gøre sine synspunkter gældende vedrørende den påtænkte nedsættelse af tilskuddet eller uden at have sikret sig, at tilskudsmodtageren har haft lejlighed hertil på anden vis.
- 51 Sagsøgeren har såvel i sine påstande som i sit svar på det skriftlige spørgsmål fra Retten erkendt at være blevet hørt af DAFSE før vedtagelsen af skrivelsen af 11. september 1991. DAFSE har i denne skrivelse ikke taget hensyn til samtlige sagsøgerens bemærkninger til den påtænkte nedsættelse.

- 52 Det må fastslås, at sagsøgeren ikke formelt er fremkommet med bemærkninger til denne skrivelse, hvilket med rette er fremhævet i de anfægtede beslutninger. Sagsøgeren har nemlig alene anlagt sag for de portugisiske forvaltningsretter i anledning af nævnte skrivelse. Men i den foreliggende sag burde sagsøgeren også formelt have fremsat sine bemærkninger, således at DAFSE kunne videregive disse til Kommissionen. Under sådanne omstændigheder kan sagsøgeren ikke påberåbe sig en manglende videregivelse af sine eventuelle bemærkninger til Kommissionen, da denne mangel beror på sagsøgerens egen unkladelse.
- 53 Retten finder, at sagsøgeren således i overensstemmelse med ovennævnte dom fra Retten i sagen Lisrestal m.fl. mod Kommissionen »i tilstrækkelig grad« har haft mulighed for at gøre sine synspunkter gældende vedrørende de mod selskabet rettede klagepunkter.
- 54 Af disse grunde skal det første anbringende forkastes.

Andet anbringende om manglende overholdelse af en rimelig frist

Parternes argumenter

- 55 Sagsøgeren finder, at det er en mangel ved forordning nr. 2950/83 og beslutning 83/673, at der ikke er fastsat nogen frist, inden for hvilken Kommissionen skal træffe beslutning om en anmodning om udbetaling af saldobeløb i forbindelse med et ESF-tilskud. Der må herved ses bort fra den hypotese, at fællesskabslovgiver tillader, at vedtagelsen af sådanne beslutninger udsættes på ubestemt tid. Sagsøgeren har fremhævet, at Domstolen med henblik på løsning af denne type problemer har bekræftet kriteriet om en »rimelig frist« (Domstolens dom af 6.7.1971, sag 59/70, Nederlandene mod Kommissionen, Sml. 1971, s. 157, org. ref.: Rec. s. 639, og af 11.12.1973, sag 120/73, Lorenz, Sml. s. 1471).

- 56 Sagsøgeren har heraf udledt, at Kommissionen har tilsidesat princippet om den berettigede forventning ved først at have truffet beslutning efter syv års forløb, idet der hverken i gældende lovgivning eller i de faktiske omstændigheder er noget, der viser, at de pågældende dossierer er særlig komplekse.
- 57 Endelig er det uden betydning, at Kommissionen er blevet underrettet om DAFSE's tvivl med hensyn til tilskudsberettigelsen af visse udgifter. Retssikkerhedsprincippet har nemlig netop til formål at forhindre, at en situation præget af usikkerhed fortsætter på ubestemt tid.
- 58 Kommissionen har for det første understreget, at der i artikel 6, stk. 1, i forordning nr. 2950/83 ikke er fastsat nogen frist, der begrænser Kommissionens mulighed for at nedsætte et ESF-tilskud. Kommissionen er af den opfattelse, at en sådan situation afspejler lovgivers ønske om ikke at gøre en nedsættelse af tilskud i tilfælde af formodninger om uregelmæssigheder betinget af overholdelse af bestemte frister. Sagsøgeren kan derfor ikke have haft nogen berettiget forventning om, at der ikke ville blive besluttet nogen nedsættelse af tilskuddene.
- 59 Kommissionen har for det andet anført, at Retten i sin dom af 19. marts 1997 i sag T-73/95, Oliveira mod Kommissionen (Sml. II, s. 381, præmis 45,, 46 og 47), har fastslået, at spørgsmålet om, hvorvidt en frist er rimelig, afhænger af arten af de foranstaltninger, der skal træffes, samt af de konkrete omstændigheder i hvert enkelt tilfælde.
- 60 Endelig finder Kommissionen ikke, at det omstridte tidsrum i den foreliggende sag kan betragtes som uforholdsmæssigt langt, da sagsøgeren forholdsvis tidligt er blevet gjort bekendt med resultaterne af finanskontrollen. Sagsøgeren vidste desuden, at visse udgifter blev anset for ikke at være tilskudsberettigede.

Rettens bemærkninger

- 61 Det følger af fast retspraksis, at det må vurderes ud fra hver enkelt sag, om varigheden af den administrative procedure kan anses for rimelig, herunder navnlig den sammenhæng, hvori sagen indgår, de forskellige led i den administrative procedure, sagens kompleksitet og dens betydning for de involverede parter (Rettens dom af 22.10.1997, forenede sager T-213/95 og T-18/96, SCK og FNK mod Kommissionen, Sml. II, s. 1739, præmis 57, og ovennævnte dom i sagen Oliveira mod Kommissionen, præmis 45).
- 62 Det er herudfra, det skal vurderes, om det tidsrum, der forløb mellem sagsøgerens indgivelse af anmodninger om betaling af saldobeløb i december 1989 og vedtagelsen den 14. august 1996 af de anfægtede beslutninger, er rimeligt.
- 63 Faktum er, at DAFSE mellem december 1989 og september 1991 i samarbejde med selskabet Audite foretog en finanskontrol for at kontrollere den faktiske og regnskabsmæssige rigtighed af de af sagsøgeren afholdte udgifter.
- 64 Mellem september 1991 og den 22. september 1995, hvor Kommissionen blev underrettet om resultaterne af finanskontrollen, afventede DAFSE af forståelige grunde de portugisiske forvaltningsretters stillingtagen til sagsøgerens sag til prøvelse af skrivelsen af 11. september 1991.
- 65 Derefter meddelte DAFSE ved skrivelse af 6. marts 1996 sagsøgeren, at Kommissionen havde truffet beslutning om sagsøgerens anmodninger om saldoudbetaling.

- 66 Endelig trak Kommissionen som følge af Rettens dom af 13. december 1995 i sag T-85/94 (122), Kommissionen mod Branco (Sml. II, s. 2993), disse beslutninger tilbage og erstattede dem med de to anfægtede beslutninger, som i detaljer angiver årsagerne til beslutningerne om at nedsætte ESF-tilskuddet.
- 67 Det fremgår af dette begivenhedsforløb, at hver etape i procedurerne forud for vedtagelsen af de anfægtede beslutninger er forløbet inden for et rimeligt tidsrum under hensyntagen til de omstændigheder, som de nationale og Fællesskabets ESF-forvaltere med føje kan tage i betragtning ved gennemgangen af anmodningerne om udbetaling af saldobeløb.
- 68 Under disse omstændigheder skal det andet anbringende forkastes.

Tredje anbringende om tilsidesættelse af artikel 6, stk. 1, i forordning nr. 2950/83 for så vidt som Portugal ikke havde fået lejlighed til at fremsætte sine bemærkninger før vedtagelsen af de anfægtede beslutninger

Parternes argumenter

- 69 Sagsøgeren har anført, at Kommissionen i medfør af artikel 6, stk. 1, i forordning nr. 2950/83 kan suspendere, nedsætte eller lade tilskuddet bortfalde efter at have givet den pågældende medlemsstat lejlighed til at fremkomme med sine bemærkninger.
- 70 Sagsøgeren finder imidlertid, at Kommissionen i den foreliggende sag har vedtaget de anfægtede beslutninger uden at have givet de portugisiske myndigheder lejlighed til at fremkomme med deres bemærkninger til disse beslutninger, hvilket er en tilsidesættelse af væsentlige formkrav (Domstolens dom af 7.5.1991, sag C-304/89, Oliveira mod Kommissionen, Sml. I, s. 2283).

- 71 Kommissionen finder, at de anfægtede beslutninger bekræfter DAFSE's forslag om nedsættelse af tilskuddet. Under disse omstændigheder må formkravet i artikel 6, stk. 1, i forordning nr. 2950/83 anses for opfyldt.

Rettens bemærkninger

- 72 Sagsøgeren foreholder i sit tredje anbringende i det væsentlige Kommissionen, at denne ikke har givet DAFSE lejlighed til på ny at fremkomme med sine bemærkninger til Kommissionens påtænkte tilskuds-nedsættelser.
- 73 Det fremgår imidlertid af Domstolens dom af 11. oktober 1990 i sag C-200/89, FUNOC mod Kommissionen (Sml. s. 3669, præmis 17), at, når der forud for beslutninger som dem, der er tale om i de foreliggende sager, er foregået en brevveksling mellem Kommissionen og de nationale myndigheder, og når disse er fremkommet med deres bemærkninger, inden den endelige beslutning blev truffet, må pligten til at høre medlemsstaten anses for opfyldt.
- 74 Det står endvidere fast, at DAFSE, som repræsenterer Portugal i forbindelse med forvaltningen af ESF, ved skrivelse af 22. september 1995 tilstillede Kommissionen sin vurdering af de dossierer, der er tale om i den foreliggende sag.
- 75 I øvrigt fremgår det af begrundelserne til de anfægtede beslutninger, at den holdning, Kommissionen indtog i beslutningerne, blot bekræfter DAFSE's forslag om at nedsætte tilskuddene.

- 76 Under disse omstændigheder må pligten til at høre medlemsstaten anses for opfyldt af den simple grund, at den pågældende medlemsstat har fremlagt sine egne forslag om nedsættelse af tilskuddene før vedtagelsen af de endelige beslutninger den 14. august 1996.
- 77 Følgelig skal det tredje anbringende forkastes.

Fjerde anbringende om tilsidesættelse af retssikkerhedsprincippet og princippet om den berettigede forventning, for så vidt som de anfægtede beslutninger er i modstrid med den forudgående attestering af oplysningerne i anmodningerne om udbetaling af saldobeløb

Parternes argumenter

- 78 Sagsøgeren har anført, at de portugisiske myndigheder i overensstemmelse med artikel 5, stk. 4, i forordning nr. 2950/83 har attesteret den faktiske og regnskabsmæssige rigtighed af anmodningerne om udbetaling af saldobeløb. Ifølge sagsøgeren er de anfægtede beslutninger i modstrid med denne attestering, for så vidt som beslutningerne rejser tvivl om rigtigheden af visse udgifter og den regnskabsmæssige klassificering af disse, som tidligere er blevet accepteret.
- 79 Denne række af skiftende holdninger udgør en tilsidesættelse af retssikkerhedsprincippet og princippet om den berettigede forventning. Attesteringen er nemlig en handling, der endeligt fastlægger sagsøgerens retsstilling. En sådan attestering forhindrer ganske vist ikke Kommissionen i at lade et oprindeligt godkendt tilskud bortfalde eller i at nedsætte tilskuddet, når blot Kommissionen ikke bestrider den faktiske afholdelse og den regnskabsmæssige klassificering af de pågældende udgifter.

- 80 Sagsøgeren har påpeget, at det først er under sagsbehandlingen for Retten, at Kommissionen har påstået, at der er tale om en betinget attestering fra de portugisiske myndigheders side. De anfægtede beslutninger indeholder intet herom. I øvrigt giver gældende lovgivning ikke mulighed for en sådan betinget attestering.
- 81 Sagsøgeren finder, at de nationale myndigheder, når de får forelagt en anmodning om udbetaling af saldobeløb, kun kan vælge mellem to muligheder: at attestere eller ikke at attestere. Da der i forordning nr. 2950/83 er fastsat en frist for attesteringen, kan de portugisiske myndigheder ikke knytte betingelser til attesteringen og således omgå forordningens ufravigelige frist.
- 82 Kommissionen har for sit vedkommende anført, at det er for at beskytte sagsøgerens interesser og overholde den timånedersfrist, der er fastsat i artikel 6, stk. 1, i beslutning 83/673, at de portugisiske myndigheder har attesteret de pågældende udbetalingsanmodninger og samtidig taget forbehold for en senere finanskontrol.
- 83 Kommissionen har endvidere anført, at det i artikel 7 i forordning nr. 2950/83 hedder, at anmodningerne om udbetaling af saldobeløb med forbehold af den kontrol, der foretages af medlemsstaterne, kan gøres til genstand for senere revision. Endelig har Kommissionen hævdet, at beføjelsen til at nedsætte et tilskud fra ESF ifølge retspraksis alene tilkommer Kommissionen, uanset om den pågældende nationale myndighed har indstillet, at der sker en sådan nedsættelse (ovennævnte dom i sagen Kommissionen mod Branco, a.st., præmis 23 og 24).

Rettens bemærkninger

- 84 Det skal for det første bemærkes, at DAFSE efter attesteringen den 30. oktober 1990 ved skrivelser af 25. og 28. januar 1991 meddelte sagsøgeren, at selskabet

Audite havde fået til opgave at foretage en kontrol af den faktiske og regnskabsmæssige rigtighed af de afholdte udgifter, og at DAFSE ville lade sin endelige vurdering afhænge af konklusionerne af denne finanskontrol. Sagsøgeren er således hurtigt blevet orienteret om, at tilskudsberettigelsen af de påståede udgifter var draget alvorligt i tvivl.

- 85 Det skal herefter afgøres, i hvilket omfang de nationale myndigheders attesting af visse udgifter indebærer myndighedernes endelige stillingtagen til tilskudsmodtagerens attesterede oplysninger, og om en sådan stillingtagen binder Kommissionen.
- 86 En medlemsstats attesting fritager ikke medlemsstaten fra de øvrige forpligtelser, der pålægges den ved gældende fællesskabslovgivning. Medlemsstaten skal således i medfør af artikel 2, stk. 2, i afgørelse 83/516 garantere en forsvarlig gennemførelse af ESF's foranstaltninger. Det er endvidere i artikel 7 i beslutning 83/673/EØF bestemt, at såfremt gennemførelsen af en foranstaltning, hvortil der er ydet tilskud, gøres til genstand for en undersøgelse på grundlag af en formodet uregelmæssighed, skal medlemsstaten straks underrette Kommissionen herom.
- 87 Da opfyldelsen af disse forpligtelser ikke er betinget af overholdelse af nogen frist, er de nationale myndigheder bundet af disse forpligtelser, så længe Kommissionen ikke har vedtaget nogen endelig beslutning angående saldobeløbet.
- 88 Artikel 6 og 7 i forordning nr. 2950/83 fastsætter den procedure, der skal følges, når Kommissionen konstaterer, at betingelserne for ydelsen af et tilskud ikke er overholdt, eller når Kommissionen ønsker at foretage en kontrol efter en anmodning om udbetaling af saldobeløb. Det fremgår af disse artikler, at medlemsstaten er den part, med hvem Kommissionen først og fremmest skal drøfte spørgsmål om ESF's forvaltning.

- 89 Følgelig må medlemsstaten selv efter at have foretaget den faktiske og regnskabsmæssige attesting, der er omhandlet i artikel 5, stk. 4, i forordning nr. 2950/83, anses for fortsat at være bundet af visse forpligtelser, særlig forpligtelsen til at anmelde alle uregelmæssigheder i ESF's forvaltning, endog efter at have foretaget den faktiske og regnskabsmæssige attesting, der er omhandlet i artikel 5, stk. 4, i forordning nr. 2950/83. Sagsøgerens retsstilling var således ikke endeligt bestemt af attesteringen af de af sagsøgeren afholdte udgifter.
- 90 Det fremgår endvidere af retspraksis, at alene Kommissionen har det retlige ansvar for beslutningen om at nedsætte tilskuddet, uanset om den nationale myndighed har indstillet, at der sker en sådan nedsættelse eller ej (ovennævnte dom i sagen Kommissionen mod Lisrestal m.fl., a.st., præmis 29, og i sagen Kommissionen mod Branco, a.st., præmis 23 og 24). Kommissionens udøvelse af denne enekompetence kan ikke gøres betinget af den i artikel 5, stk. 4, i forordning nr. 2950/83 omhandlede attesting. Det står nemlig Kommissionen helt frit for at nedsætte en fællesskabsstøtte, også selv om medlemsstaten har attesteret den faktiske og regnskabsmæssige rigtighed af samtlige de oplysninger, der er afgivet til støtte for anmodningen om udbetaling af saldobeløb, forudsat at Kommissionen giver en tilstrækkelig begrundelse for sin beslutning om at nedsætte tilskuddet, når den ikke følger de nationale myndigheders indstilling.
- 91 Følgelig kan sagsøgerens argument om, at der er grænser for, hvilken beslutning Kommissionen i den foreliggende sag er kompetent til at træffe med hensyn til bortfald eller nedsættelse af tilskud, når den faktiske og regnskabsmæssige rigtighed af de afholdte udgifter er attesteret, ikke tages til følge.
- 92 I betragtning af den garanti for en forsvarlig gennemførelse af ESF-foranstaltningerne, som de nationale myndigheder skal give i henhold til artikel 2, stk. 2, i afgørelse 83/516, og de nationale myndigheders pligt til at gøre Kommissionen bekendt med enhver mistanke om uregelmæssigheder, jf. artikel 7 i beslutning 83/673, må attesting i henhold til artikel 5, stk. 4, i forordning nr. 2950/83 endvidere betragtes som en handling, hvortil der pr. definition må være knyttet en række forbehold. Lægges denne fortolkning ikke til grund, sættes der spørgsmålstegn ved nyttevirkningen af de nationale myndigheders pligt til at anmelde konsta-

terede uregelmæssigheder i ESF's forvaltning. Attesteringen berører således ikke de øvrige beføjelser, som de nationale myndigheder og Kommissionen fortsat må kunne udøve for at sikre en forsvarlig gennemførelse af ESF's støtte.

- 93 Det fremgår af det ovenfor anførte, at DAFSE med føje opfyldte sin pligt til at overvåge forvaltningen af ESF-støtten ved at kræve, at Audite skulle undergive sagsøgerens udgifter en finanskontrol i forlængelse af DAFSE's egen attestering af den faktiske og regnskabsmæssige rigtighed af de omhandlede udgifter.
- 94 Følgelig skal det fjerde anbringende forkastes.

Femte anbringende om tilsidesættelse af begrundelsespligten, af generelle retsgrund-sætninger og om visse fejlurderinger af de faktiske omstændigheder

Femte anbringende, første del: tilsidesættelse af traktatens artikel 190

— Parternes argumenter

- 95 Sagsøgeren har anført, at begge de anfægtede beslutninger bygger dels på den rapport, Audite har udarbejdet for hvert dossier, dels på DAFSE's skrivelse af 22. september 1995.

- 96 Sagsøgeren har dog hævdet ikke at vide, nøjagtig hvilken rapport Kommissionen hentyder til i de to sager. Audite har nemlig foretaget flere revisioner på stedet og udarbejdet flere rapporter med konklusioner, der til tider er selvmodsigende. Alle Audite's rapporter er i øvrigt senere blevet ændret af Audite selv. Sagsøgeren har også anført, at de beløb, Kommissionen kræver tilbagebetalt i de to anfægtede beslutninger, ikke svarer til beløbene i Audite's rapporter.
- 97 Sagsøgeren har endelig understreget, at selv om Retten i sin praksis anerkender princippet om begrundelse per relacionem, kræver anvendelsen af dette princip, at den beslutning, der begrundes per relacionem, tilstrækkelig klart henviser til den pågældende retsakt (ovennævnte dom i sagen Kommissionen mod Branco, a.st., præmis 27). I den foreliggende sag overholder henvisningerne til revisionsrapporterne ikke denne betingelse, for så vidt som rapporterne ikke kan identificeres tilstrækkelig klart, og sagsøgeren ikke er blevet forhåndsorienteret om rapporternes indhold. De anfægtede beslutninger tilsidesætter således traktatens artikel 190.
- 98 Kommissionen finder, at det klart fremgår af de anfægtede beslutninger, nøjagtig hvilke dokumenter der henvises til deri.

— Rettens bemærkninger

- 99 Det skal indledningsvis bemærkes, at efter fast retspraksis skal det klart og utvetydigt fremgå af den begrundelse, der kræves efter traktatens artikel 190, hvilke betragtninger den institution, som har udstedt retsakten, har lagt til grund, således at de berørte kan gøre sig bekendt med baggrunden for den trufne foranstaltning, og Domstolen kan udøve sin kontrol (Domstolens dom af 15.4.1997, sag C-22/94, Irish Farmers Association m.fl., Sml. I, s. 1809, præmis 39, og Rettens dom af 14.7.1997, sag T-81/95, Interhotel mod Kommissionen, Sml. II, s. 1265, præmis 72). Omfanget af begrundelsespligten afhænger dels af arten af den pågældende retsakt, dels af den sammenhæng, hvori retsakten er vedtaget.

- 100 I en situation som den foreliggende, hvor Kommissionen alene godkender et forslag fra en medlemsstat om at nedsætte det oprindeligt bevilgede tilskud, kan Kommissionens beslutning endvidere i medfør af Rettens dom af 12. januar 1995 i sag T-85/94, Branco mod Kommissionen (Sml. II, s. 45, præmis 36), anses for at være tilstrækkeligt begrundet i henhold til traktatens artikel 190, enten når begrundelsen for at nedsætte tilskuddet klart fremgår af beslutningen, eller — hvis dette ikke er tilfældet — når der i beslutningen tilstrækkeligt tydeligt henvises til en retsakt fra de kompetente nationale myndigheder i den pågældende medlemsstat, i hvilken myndighederne klart har redegjort for grundene til at nedsætte tilskuddet.
- 101 Det er ud fra disse principper, at sagsøgerens argumenter må vurderes.
- 102 Herved skal det for det første fastslås, at sagsøgerens påstand om, at der for hvert dossier findes flere selvmodsigende revisionsrapporter, er uberettiget. Audite har rent faktisk kun udarbejdet én rapport for hvert dossier. Begge rapporter, der er vedlagt svarkriftet i de respektive sager, blev registreret hos DAFSE den 20. februar 1991.
- 103 Forskellene mellem beløbene i de to revisionsrapporter og beløbene i de anfægtede beslutninger skyldes ændringer, der vel er sket efter rapporternes forelæggelse for DAFSE, men dog før sagsøgeren den 11. september 1991 fik meddelelse om de endelige resultater af DAFSE's kontrol, en kontrol, som sagsøgeren selv i øvrigt i høj grad var involveret i.
- 104 Sagsøgeren har endvidere såvel i sit skriftlige svar på Rettens spørgsmål som under retsmødet erkendt, at essensen i Audite's revisionsrapporter var blevet bragt til selskabets kendskab ved skrivelse af 11. september 1991, selv om skrivelsen ikke indeholdt genparten af selve rapporterne.

- 105 Sagsøgeren har altså haft mulighed for at gøre sig bekendt med den begrundelse, som Kommissionen henviser til i de anfægtede beslutninger. Dette så meget desto mere som Kommissionens beslutninger også henviser til DAFSE's skrivelse af 22. september 1995, som også i detaljer angiver begrundelserne for de omtvistede ned-sættelser.
- 106 Det fremgår af det ovenfor anførte, at de anfægtede beslutninger med forbehold af resultatet af den detaljerede gennemgang af de enkelte regnskabsposter, der foreta-ges nedenfor under behandlingen af det femte anbringendes tredje del, klart og utvetydigt gengiver Kommissionens generelle synspunkter, idet disse beslutninger under ét henviser til klart identificerede DAFSE-dokumenter.
- 107 Følgelig skal femte anbringende, første del, forkastes.

Femte anbringende, anden del: tilsidesættelse af princippet om den berettigede for-ventning og retssikkerhedsprincippet

— Parternes argumenter

- 108 Sagsøgeren har anført, at de anfægtede beslutninger i realiteten bygger enten på uregelmæssigheder i de fremlagte beviser eller på en ulovlig regnskabsmæssig klas-sificering af de pågældende udgifter. Sagsøgeren finder, at de tagne forbehold med hensyn til tilskuddets anvendelse burde have været bekendtgjort senest ved god-kendelsen af tilskuddet og ikke burde kunne fremsættes efterfølgende på det tids-punkt, hvor saldobeløbet skulle godkendes, som det er tilfældet i den foreliggende sag. Sagsøgeren har herved påpeget, at det i artikel 6, stk. 1, i forordning nr. 2950/83 bestemmes, at Kommissionen kun kan suspendere, nedsætte eller lade tilskuddet bortfalde, såfremt et tilskud ikke anvendes på de i godkendelsesbeslut-ningen fastsatte betingelser.

- 109 Følgelig tilsidesætter Kommissionens beslutninger om bortfald af en lang række tilskud princippet om beskyttelse af den berettigede forventning og retssikkerhedsprincippet, idet beslutningerne om at lade tilskuddene bortfalde ikke bygger på retsforskrifter, der var kendte på tidspunktet for godkendelsen af tilskuddet (Domstolens dom af 28.4.1988, sag 170/86, Von Deetzen, Sml. s. 2355, og af 1.10.1987, sag 84/85, Det Forenede Kongerige mod Kommissionen, Sml. s. 3765).
- 110 Kommissionen finder ikke, at sagsøgeren med føje kan hævde, at retssikkerhedsprincippet og princippet om den berettigede forventning er blevet tilsidesat. En godkendelsesbeslutning kan alene skabe en berettiget forventning hos tilskudsmodtageren, såfremt tilskuddet er anvendt efter de regler, der er fastsat i godkendelsesbeslutningen. I den foreliggende sag er de pågældende tilskud dog kun delvis anvendt i overensstemmelse med de fastsatte regler.
- 111 Kommissionen har endvidere anført, at det fremgår af bekendtgørelse nr. 6/88, der blev offentliggjort i *Diario da Repubblica* af 18. februar 1988, at:

»1. DAFSE accepterer kun fakturaer og kvitteringer som dokumentation for de udgifter, der er afholdt i forbindelse med de pågældende foranstaltninger.

2. De i stk. 1 omhandlede bilag skal indeholde den nødvendige dokumentation samt en specifikation af beløbene svarende til posterne under punkt 14 i den formular, der benyttes til anmodninger om udbetaling af saldobeløb fra ESF.«

— Rettens bemærkninger

- 112 I betragtning af de revisions- og kontrolbeføjelser, der er tillagt medlemsstaten og Kommissionen (se præmis 84-93 ovenfor), må begge disse parter være berettiget til

at gøre opmærksom på enhver tilsidesættelse af de betingelser, der er stillet ved ydelsen af fællesskabstilskuddet, som tilskudsmodtageren begår, uanset om tilsidesættelsen er svigagtig eller ej.

113 Retten skal videre bemærke, at sagsøgeren i de erklæringer, hvorved selskabet har accepteret beslutningerne om ydelse af tilskud (bilag 9 til stævningerne i begge sager, punkt 1.b), selv har forpligtet sig til at overholde gældende nationale bestemmelser og fællesskabsbestemmelser.

114 Det står endvidere fast, at anvendelsen af offentlige midler såvel i portugisisk ret som i fællesskabsretten er betinget af en fornuftig økonomisk forvaltning. Kommissionen har således i sine indlæg nævnt bekendtgørelse nr. 6/88 (præmis 111), hvori det netop kræves, at tilskudsmodtageren skal fremlægge dokumentation for udgifterne i forbindelse med de pågældende foranstaltninger, og at han skal angive, hvilke poster udgifterne hører ind under.

115 I modsætning til, hvad sagsøgeren har hævdet, er de anmeldte uregelmæssigheder således ikke fastslået ved brug af et kriterium, der ikke var nævnt blandt de betingelser for ydelse af tilskuddene, som forudsattes overholdt af tilskudsmodtageren. Det må i øvrigt fastslås, at det ved den kontrol, som medlemsstaten skal foretage i henhold til artikel 7 i beslutning 83/673 ved mistanke om uregelmæssigheder, ikke er urimeligt at anvende kriterier, der vedrører »den rimelige karakter« af tilskudsmodtagerens udgifter og »den fornuftige økonomiske forvaltning« af tilskuddet. Anvendelsen af disse kriterier indebærer nemlig blot en kontrol af, at tilskudsmodtagerens påståede udgifter er passende i forhold til de ydelser, som udgifterne skal dække.

116 Af disse grunde skal femte anbringende, anden del, forkastes.

Femte anbringende, tredje del, som i det væsentlige drejer sig om åbenbare skønsfejl, som Kommissionen hævdes at have begået, da den i overensstemmelse med skrivelsen af 22. september 1995 fra DAFSE besluttede at nedsætte det tilskud, der oprindeligt var bevilget

— Indledende bemærkninger

- 117 Sagsøgeren har i femte anbringende, tredje del, i begge sager hovedsagelig hævdet, at Kommissionen har gjort sig skyldig i retlig og faktisk vildfarelse ved at tage indholdet af DAFSE's skrivelse af 22. september 1995 til indtægt for sin opfattelse. Sagsøgeren har i det væsentlige foreholdt Kommissionen, at denne ved nedsættelsen af de oprindeligt bevilgede tilskud med urette har lagt DAFSE's konstateringer til grund. I konstateringerne sættes der spørgsmålstegn ved den klassificering af de afholdte udgifter, der fremgår af anmodningerne om udbetaling af saldobeløb, og/eller ved gyldigheden af den dokumentation, sagsøgeren har fremlagt for udgifterne.
- 118 Inden behandlingen af de forskellige argumenter, sagsøgeren har fremført herom i de to sager, bemærkes for det første, at Kommissionen som nævnt ovenfor kan suspendere, nedsætte eller lade tilskuddet bortfalde, såfremt et tilskud fra ESF ikke anvendes på de i godkendelsesbeslutningen fastsatte betingelser.
- 119 Kommissionen kan endvidere suspendere, nedsætte eller lade et tilskud bortfalde under henvisning til en national bestemmelse eller fællesskabsbestemmelse, som ikke er overholdt ved gennemførelsen af den pågældende foranstaltning. Det skal herved bemærkes, at sagsøgeren i de erklæringer, hvori godkendelsesbeslutningerne accepteres, har anført, at tilskuddene vil blive anvendt i overensstemmelse med gældende nationale regler og fællesskabsregler (se præmis 113 ovenfor).

120 Anvendelsen af artikel 6, stk. 1, i forordning nr. 2950/83 kan endvidere gøre det nødvendigt for Kommissionen at foretage en vurdering af komplicerede faktiske og regnskabsmæssige forhold. Ved en sådan vurdering må Kommissionen derfor råde over et vidt skøn. Følgelig kan Retten ved behandlingen af denne del af anbringendet alene efterprøve, om Kommissionen har anlagt en åbenbar urigtig vurdering af sagens omstændigheder (jf. Domstolens dom af 29.2.1996, sag C-122/94, Kommissionen mod Rådet, Sml. I, s. 881, præmis 18, og Rettens dom af 23.2.1994, forenede sager T-39/92 og T-40/92, CB og Europay mod Kommissionen, Sml. II, s. 49, præmis 109).

121 De anfægtede beslutninger i den foreliggende sag bygger helt og holdent på DAFSE's skrivelse af 11. september 1991, som gengiver essensen i Audite's revisionsrapporter, samt skrivelsen af 22. september 1995. Det skal under disse omstændigheder undersøges, om Kommissionen ved at tage indholdet af disse skrivelser fra DAFSE til indtægt for sin opfattelse har anlagt et åbenbart urigtigt skøn.

— Berettigelsen af sagsøgerens argumenter i sag T-180/96

122 Hvad for det første angår undervisningsmateriale (underrubrik 14.2.1) har sagsøgeren hævdet ikke at forstå, hvorfor udgifter til indkøb af stole og borde i modsætning til tidligere praksis ikke er anset for tilskudsberettigede.

123 Kommissionen har anført, at sådanne møbler må betragtes som varige goder. Derfor er de pågældende beløb blevet opført i rubrik 14.6, »normale afskrivninger«, og afskrevet med 10%.

- 124 Retten finder ikke, at Kommissionen har anlagt et åbenbart urigtigt skøn ved at vurdere, at stole og borde er varige goder og ikke undervisningsmateriale og som konsekvens heraf har henført de pågældende beløb til rubrikken for normale afskrivninger.
- 125 I øvrigt medfører den omstændighed, at en udgifts optagelse på en bestemt konto tidligere er blevet godkendt, ikke nødvendigvis, at den samme postering også fremover skal godkendes, når posteringen ikke er forenelig med betingelserne i godkendelsesbeslutningen eller med bestemmelserne i den nationale ret eller fællesskabsretten. Det skal herved bemærkes, at en eventuel tidligere begået ulovlighed under ingen omstændigheder kan skabe en berettiget forventning hos sagsøgeren (jf. Rettens dom af 27.6.1991, sag T-156/89, Valverde Mordt mod Domstolen, Sml. II, s. 407, præmis 76).
- 126 Følgelig skal det første argument forkastes.
- 127 Hvad for det andet angår specialarbejdet (underrubrik 14.2.7) finder sagsøgeren for det første, at der ikke er grundlag for at begrænse vederlaget til de teknikere, der har udført specialarbejde i forbindelse med udarbejdelse af kursusmateriale og manualer. Sagsøgeren har yderligere anført, at selskabet i denne underrubrik ligeledes har placeret et beløb på 374 400 PTE, dokumenteret ved en faktura. Fakturaen vedrører ydelser, som henhører under flere forskellige rubrikker, hvilket der ikke er forbud imod.
- 128 Kommissionen har anført, at nedsættelsen af vederlaget til disse teknikere bygger på en gennemgang af de fire kvitteringer for sagsøgerens udarbejdelse af manualer og opgavehæfter. Disse fire kvitteringer er ikke opført i den rigtige rubrik og indeholder herudover ingen nøjagtig angivelse af, hvad kvitteringerne dækker. Kommissionen har derfor ladet fornuften råde. Hvad angår de 374 400 PTE har Kom-

missionen påpeget, at den pågældende faktura indeholder så utilstrækkelige oplysninger, at hele beløbet er blevet betragtet som værende ikke-tilskudsberettiget.

- 129 Retten skal bemærke, at de pågældende fakturaer, som det fremgår af oplysningerne i sagen, ikke er tilstrækkelig detaljerede til at kunne dokumentere rigtigheden af de pågældende udgifter. Derfor har Kommissionen ikke anlagt et åbenbart urigtigt skøn ved at forlade sig på sin sunde fornuft ved vurderingen af denne udgift, således som det er forklaret i punkt 14.2.7 i skrivelsen af 22. september 1995. Fakturaen på 374 400 PTE fra »C. Peres Feio, Ld.^a« (bilag 20 til stævningen) er så utilstrækkelig, at Kommissionen ikke kan anses for at have anlagt et åbenbart urigtigt skøn ved at betragte hele fakturabeløbet som værende ikke-tilskudsberettiget.
- 130 Følgelig skal det andet argument forkastes.
- 131 Hvad for det tredje angår vederlaget til undervisningspersonalet (underrubrik 14.3.1a) har sagsøgeren bestridt, at hele beløbet på 4 363 684 PTE er ikke-tilskudsberettiget. Sagsøgeren har erkendt, at der i de »oversigter« (bilag 21 til stævningen), som sagsøgeren har fremlagt, ikke er sondret mellem teoretisk undervisning og praktisk undervisning, men sagsøgeren stiller sig uforstående over for den konklusion, DAFSE har draget heraf.
- 132 Sagsøgeren har påpeget, at udgifter til de pågældende foranstaltninger i medfør af gældende national lovgivning alene kan dokumenteres ved fakturaer eller kvitteringer. Og da sagsøgeren har fremlagt kvitteringer (bilag 22 til stævningen), og da der yderligere ikke er tvivl om, at kurserne rent faktisk har fundet sted, finder sagsøgeren ikke, at det er berettiget at fjerne beløbet fra denne underrubrik. Under alle omstændigheder tilsiger proportionalitetsprincippet, at selv om der måtte være tvivl om, hvilken form for kursus der har været tale om, må i hvert fald et beløb svarende til den laveste vederlagskategori, dvs. den kategori, der anvendes, hvis samtlige kurser betragtes som praktiske kurser, betragtes som berettiget.

- 133 Kommissionen finder ikke, at sagsøgeren har godtgjort, at de fremlagte kvitteringer har forbindelse med de pågældende kurser, idet bilagene ikke klart angiver, hvem der har undervist, eller hvilken type kurser der har været tale om. Endvidere svarer summen af beløbene på udgiftsbilagene ikke til det angivne beløb. Endelig har Kommissionen anført, at det i bekendtgørelse nr. 18/MTSS/87, der blev offentliggjort i *Diario da Repubblica* den 11. maj 1987, hedder, at »de støttemodtagende organisationer skal for hver foranstaltning føre en protokol over tilstedeværende og fraværende kursister og lærere og et register over kursusprogrammerne, hvor der sondres mellem teoretiske og praktiske kurser«.
- 134 Retten finder, at en gennemgang af den dokumentation, sagsøgeren har fremlagt for at godtgøre, hvilken type kurser det første dossier vedrører, og hvem der har undervist (bilag 21 og 22 til stævningen), viser, at dokumentationen er så unøjagtig, at der er skabt alvorlig tvivl om, hvorvidt de pågældende kurser overhovedet har fundet sted. Dette har DAFSE også med føje bemærket under punkt 14.3.1a) i sin skrivelse af 22. september 1995. Kommissionen har således ikke anlagt et åbenbart urigtigt skøn ved at vurdere, at sagsøgeren, som har arrangeret mange forskellige kurser med mange forskellige undervisere, ikke har godtgjort, at den fremlagte dokumentation rent faktisk vedrører det kursus, der er genstand for det første dossier, og ved følgelig ikke at have taget samtlige de pågældende udgiftsbilag i betragtning.
- 135 Følgelig skal det tredje argument forkastes.
- 136 Hvad for det fjerde angår det administrative personale [underrubrik 14.3.1c)] finder sagsøgeren, at Kommissionens nedsættelse af dette beløb bygger på en misforståelse, idet de omtvistede kvitteringer er underskrevet og afstemplet, således som det fremgår af bilag 23 til stævningen. Sagsøgeren er under alle omstændigheder af den opfattelse, at de pågældende kvitteringers dokumentationskraft ikke svækkes af manglende underskrifter eller afstempling.

- 137 Kommissionen har anført, at den pågældende nedsættelse skyldes, at de pågældende kvitteringer hverken var blevet afstemplet eller underskrevet, da finanskontrollen fandt sted.
- 138 Retten finder, at sagsøgeren ikke har godtgjort at have forelagt DAFSE de afstempledte og underskrevne dokumenter, der er vedlagt stævningen, førend DAFSE havde afsluttet finanskontrollen. Følgelig har Kommissionen ikke anlagt et åbenbart urigtigt skøn ved ikke at have taget hensyn til kvitteringer, som på kontroltidspunktet ikke opfyldte de nationale lovkrav, idet sådanne lovkrav bl.a. har til formål at sikre, at kvitteringerne vedrører en faktisk afholdt udgift.
- 139 Følgelig skal det fjerde argument forkastes.
- 140 Hvad for det femte angår specialarbejdet (underrubrik 14.3.8) finder sagsøgeren, at de udgifter, der er givet afslag på, er tilstrækkeligt dokumenteret ved den faktura, der er fremlagt som bilag 20 til stævningen. Sagsøgeren har gentaget, at der ikke er noget til hinder for, at ydelser henhørende under forskellige konti samles på én kvittering.
- 141 Kommissionen har herved anført, at der er set bort fra den pågældende post på grund af manglende dokumentation, idet den af sagsøgeren fremlagte faktura vedrører andre poster.
- 142 Retten bemærker, at beløbene i den dokumentation, sagsøgeren har fremlagt som bilag 20 til sin stævning, ikke er i overensstemmelse med beløbene i sagsøgerens anmodning om udbetaling af saldobeløb. Kommissionen har derfor ikke anlagt et åbenbart fejlskøn ved ikke at have taget den pågældende dokumentation i betragtning ved fastsættelsen af det saldobeløb, der skal udbetales til sagsøgeren.

- 143 Følgelig skal det femte argument forkastes.
- 144 Hvad for det sjette angår leje af fast ejendom og inventar (underrubrik 14.3.9) finder sagsøgeren ikke, at begrundelsen i skrivelsen af 22. september 1995 forklarer, hvorfor Kommissionen har foretaget de første to nedsættelser under denne post. Hvad angår den tredje nedsættelse har sagsøgeren henvist til sin argumentation vedrørende underrubrik 14.2.7 (se præmis 127).
- 145 Ifølge Kommissionen vedrører den første nedsættelse anskaffelsen af varige goder, som i medfør af gældende national lovgivning ikke kan afskrives fuldt ud i anskaffelsesåret. Det andet beløb drejer sig om et designkursus, der ikke er omfattet af det første dossier. Det tredje beløb er ikke blevet godkendt, fordi den pågældende faktura ikke klart angiver, hvilke ydelser der er leveret.
- 146 Retten finder, at begrundelsen i DAFSE's skrivelser af henholdsvis 11. september 1991 og 22. september 1995 angående de første to nedsættelser under denne post ganske vist er summarisk, men dog tilstrækkelig til at give sagsøgeren, som er bekendt med alle detaljerne i det pågældende dossier, mulighed for at bestride indholdet. Men sagsøgeren har på ingen måde godtgjort, at Kommissionen i denne forbindelse har anlagt et åbenbart urigtigt skøn. Hvad angår den tredje nedsættelse henviser Retten til præmis 129 ovenfor.
- 147 Følgelig skal det sjette argument forkastes.
- 148 Hvad for det syvende angår råvarer, hjælpestoffer og forbrugsvarer (underrubrik 14.3.12) har sagsøgeren anført, at i medfør af den portugisiske sociallovgivning skal

udgifter dokumenteret ved fakturaer, der er dateret senest den femte arbejdsdag i januar måned i det år, der følger efter året for udgifternes afholdelse, godkendes. Den omtvistede faktura (bilag 24 til stævningen) opfylder denne betingelse.

149 Kommissionen finder, at denne faktura er udstedt for sent til, at beløbet kan medregnes som en del af finansieringen af foranstaltningen. Ifølge den nationale momslov skulle fakturaen nemlig dels have været udstedt ved leveringen af de pågældende varer, dels have været ledsaget af følgesedler. Men ingen af disse to betingelser er opfyldt i den foreliggende sag.

150 Retten bemærker, at når den på baggrund af oplysningerne i sagen gennemgår den anfægtede beslutning og de relevante afsnit i DAFSE's skrivelse af 11. september 1991 — som i det væsentlige gengiver de indsigelser, der er rejst i Audite's rapport — samt i skrivelsen af 22. september 1995, hvortil der er henvist i beslutningen, er det ikke klart, nøjagtig hvad Kommissionens begrundelse er, eller hvilken national lovgivning Kommissionen støtter sig på, når den nægter at godkende den udgift, der er dokumenteret ved den omtvistede faktura. Retten kan følgelig ikke foretage den fornødne retslige prøvelse af den anfægtede beslutning som krævet i den i præmis 99 angivne retspraksis. Som følge heraf tilsidesætter den anfægtede beslutning traktatens artikel 190, for så vidt som beslutningen vedrører underrubrik 14.3.12 i anmodningen om udbetaling af saldobeløb.

151 Følgelig skal det syvende argument tages til følge. Den anfægtede beslutning må derfor annulleres i den udstrækning, beslutningen vedrører underrubrik 14.3.12.

152 Hvad for det ottende angår skat og afgifter (underrubrik 14.3.13) har sagsøgeren anført, at momsens for de momspligtige undervisere, der er fratrukket underviserens vederlag [underrubrik 14.3.1.a)], er opført her.

- 153 Da Retten har fundet (præmis 134), at Kommissionen ikke har anlagt et åbenbart urigtigt skøn ved ikke at have taget hensyn til de af sagsøgeren anførte udgifter til vederlag til underviserne, må dette ottende argument vedrørende momsens på disse vederlag af samme grunde forkastes.
- 154 Hvad endelig angår de normale afskrivninger (underrubrik 14.6) har sagsøgeren bestridt, at selskabets virksomhed kan vurderes alene på grundlag af ét kriterium, nemlig antallet af »ansatte«, da selskabet har yderst få ansatte, fordi en væsentlig del af arbejdet udføres af personer, der kun lejlighedsvis arbejder for selskabet.
- 155 Kommissionen har anført, at DAFSE her har anvendt det sædvanlige kriterium, nemlig en afskrivningsmetode baseret på et tidsmæssigt og fysisk kriterium, som afspejler uddannelsens andel af en virksomheds normale aktiviteter.
- 156 Selv om det som hævdet af sagsøgeren er muligt at finde frem til afskrivningsmetoder, der bygger på omsætningen ved uddannelsen kontra hele virksomhedens omsætning i stedet for at være baseret på det samlede antal ansatte beskæftiget med uddannelse, finder Retten, at den traditionelle metode, som DAFSE har benyttet i den foreliggende sag, og som Kommissionen har accepteret, som sådan allerede tager tilstrækkelig hensyn til uddannelsesaktiviteternes andel af samtlige ESF-støttemodtageres samlede aktiviteter. Da den anvendte metode er fornuftig, har Kommissionen ikke anlagt et åbenbart urigtigt skøn ved at have anvendt metoden.
- 157 Følgelig skal det sidste argument forkastes.

— Berettigelsen af sagsøgerens argumenter i sag T-181/96

- 158 Hvad for det første angår undervisningsmaterialet (underrubrik 14.2.1) har sagsøgeren anført, at DAFSE med urette har fremført, at en del af dette materiale må betragtes som »varige goder«, der ikke kan erklæres tilskudsberettigede som »undervisningsmateriale«. Der findes nemlig ingen hjemmel for det kriterium, der er anvendt ved denne afvisning.
- 159 Kommissionen har understreget, at sagsøgeren har klassificeret indkøb af stole, skabe, skriveborde og borde, som er varige goder, under rubrikken »undervisningsmateriale«.
- 160 Efter Rettens opfattelse har Kommissionen ikke anlagt et åbenbart urigtigt skøn ved at have vurderet de pågældende stole, skabe, skriveborde og borde som varige goder og ikke som undervisningsmateriale og ved som konsekvens heraf at have henført beløbene for disse goder til rubrikken »normale afskrivninger« (se også præmis 124 og 125).
- 161 Følgelig skal det første argument forkastes.
- 162 Hvad for det andet angår annoncerne for kurserne og rekrutteringen af kursister (underrubrik 14.2.2 og 14.2.3) finder sagsøgeren ikke, at det kan kræves, således som gjort af DAFSE i skrivelsen af 22. september 1995, at annoncerens indhold fremgår af fakturaen for annonceringen i bladene. Sagsøgeren har påpeget, at de fremlagte fakturaer og kvitteringer (bilag 18 til stævningen) nøje angiver de aviser, i hvilke annoncerne er indrykket.

- 163 Kommissionen har anført, at de af sagsøgeren fremlagte kvitteringer ikke beskriver arten og indholdet af de pågældende udgifter. Sagsøgeren har heller ikke bilagt kvitteringerne kopier af de pågældende annoncer, således som det er sædvane.
- 164 Retten finder det ikke urimeligt at kræve af en modtager af et ESF-tilskud, at han fremlægger kopi af de annoncer, der er indrykket i aviserne som reklame for modtagerens uddannelsesaktiviteter. Et sådant krav skal nemlig blot sikre, at de pågældende udgifter faktisk er afholdt. Kommissionen har således ikke anlagt noget åbenbart urigtigt skøn ved at have taget DAFSE's holdning i skrivelsen af 22. september 1995 til indtægt for sin opfattelse.
- 165 Følgelig skal det andet argument forkastes.
- 166 Hvad for det tredje angår specialarbejdet (underrubrik 14.2.7) har sagsøgeren anført, at det af skrivelsen af 22. september 1995 fremgår, at de fremlagte fakturaer »hverken angiver timetal eller navn på de pågældende teknikere«. Men det er heller ikke et krav ifølge gældende portugisisk momslovgivning. Hvad især angår fakturaen »TV Europa« (bilag 20 til stævningen) fremgår ydelseernes art klart af teksten på fakturaen: »Reparation af elektrisk materiel«.
- 167 Kommissionen finder ikke, at kvitteringen fra TV Europa viser, hvilken type udgift der er tale om. Hvis udgiften vedrører reparation af en videocåndoptager, er den under ingen omstændigheder tilskudsberettiget.
- 168 Retten skal bemærke, at sagsøgeren ikke er fremkommet med oplysninger, som ubestrideligt godtgør, at de fakturaer, der er blevet forelagt DAFSE, er tilstrækkelig detaljerede til, at DAFSE har kunnet kontrollere, at udgifterne faktisk er afholdt.

Hvad særlig angår fakturaen fra selskabet TV Europa må Retten konstatere, at det overhovedet ikke fremgår af fakturaen, hvilken type reparation fakturaen specifikt dækker. Kommissionen har således ikke anlagt et åbenbart urigtigt skøn ved at have taget DAFSE's holdning til nedsættelserne, som den fremgår af skrivelsen af 22. september 1995, til indtægt for sin opfattelse.

169 Følgelig skal det tredje argument forkastes.

170 Hvad for det fjerde angår vederlaget til undervisningspersonalet [underrubrik 14.3.1a)] har sagsøgeren bestridt den udlægning, at ingen del af beløbet under denne post er tilskudsberettiget. Sagsøgeren har støttet dette på de samme argumenter som i sag T-180/96 (se præmis 131 og 132 ovenfor).

171 Kommissionen finder ikke, at sagsøgeren har godtgjort, at de fremlagte kvitteringer har nogen forbindelse med de pågældende kurser overhovedet.

172 Retten finder i lighed med sin vurdering i sag T-180/96 (præmis 134), at en gennemgang af den dokumentation, sagsøgeren har fremlagt for at godtgøre, hvilken type kurser det andet dossier vedrører, og hvem der har undervist, viser, at dokumentationen er så upræcis, at der er skabt alvorlig tvivl om, hvorvidt de pågældende kurser faktisk er afholdt. Dette har DAFSE også med føje bemærket under punkt 14.3.1a) i sin skrivelse af 22. september 1995. Kommissionen har således ikke anlagt et åbenbart urigtigt skøn ved at have vurderet, at sagsøgeren, som har arrangeret mange forskellige kurser med mange forskellige undervisere, ikke har godtgjort, at den fremlagte dokumentation virkelig vedrører det kursus, der er genstand for det andet dossier, og ved følgelig ikke at have taget samtlige de pågældende udgiftsbilag i betragtning.

- 173 Følgelig skal det fjerde argument forkastes.
- 174 Hvad for det femte angår det administrative personale [underrubrik 14.3.1c)] har sagsøgeren anført, at selv om Irene Vaz Lopes har deltaget i et kursus og samtidig undervist på et andet kursus, indebærer dette ikke, at Irene Vaz Lopes ikke kan være behjælpelig med det andet kursus.
- 175 Retten bemærker, at da samme person ikke både kan deltage i et kursus og samtidig hjælpe læreren på et andet kursus, har Kommissionen ikke anlagt noget åbentbart urigtigt skøn ved ikke at have taget det vederlag i betragtning, som den pågældende person har oppebåret som administrativ assistent.
- 176 Følgelig skal det femte argument forkastes.
- 177 Hvad for det sjette angår administrationen og budgetkontrollen (underrubrik 14.3.7) har sagsøgeren erkendt, at selskabet ved en fejl under rubrik 14.3.1 har medtaget en kvittering (bilag 24 til stævningen), som rettelig burde være medtaget under rubrik 14.3.7. Sagsøgeren er dog af den opfattelse, at revisorerne er blevet rettidigt underrettet herom.
- 178 Kommissionen har anført, at en kvittering, der først fremlægges under sagsbehandlingen for Retten, ikke kan tages i betragtning.
- 179 Da sagsøgeren ikke har kunnet godtgøre, at selskabet som hævdet af sagsøgeren har fremlagt den kvittering, der er vedlagt stævningen, allerede under den admini-

strative procedure iværksat af DAFSE, finder Retten ikke, at Kommissionen har anlagt et åbenbart fejlskøn ved ikke at have taget hensyn til det pågældende beløb.

180 Følgelig skal det sjette argument forkastes.

181 Hvad for det syvende angår specialistarbejde (underrubrik 14.3.8) har sagsøgeren gjort opmærksom på, at DAFSE har vurderet, at en faktura udstedt af Novafarm ikke er tilstrækkelig specificeret. Men grunden til at fakturaen kun summarisk beskriver de præsterede ydelser, er, at en sådan beskrivelse er tilstrækkelig til skatteformål.

182 I betragtning af, at sagsøgeren selv erkender, at den pågældende faktura er summarisk, kan Kommissionen ikke have anlagt et åbenbart urigtigt skøn ved ikke at have nægtet at tage hensyn til den pågældende udgift.

183 Følgelig skal det syvende argument forkastes.

184 Hvad for det ottende angår leje af fast ejendom og inventar (underrubrik 14.3.9) er der uenighed om to kvitteringer. Ifølge sagsøgeren er den første af kvitteringerne medtaget under denne underrubrik efter forslag fra DAFSE selv. Sagsøgeren forstår desuden ikke den retlige baggrund for Kommissionens vurdering, hvorefter en del af beløbet på den anden kvittering ikke er tilskudsberettiget, idet det anvendte fornuftskriterium ikke er et kendt begreb.

185 Kommissionen har anført, at beløbet ifølge den første kvittering er henført til posten »normale afskrivninger« (underrubrik 14.6), fordi beløbet vedrører et varigt

gode. Det andet beløb er lig den del af en kvittering for leje af computere, der ikke er tilskudsberettiget. Kommissionen har her anvendt et fornuftskriterium.

- 186 Hvad angår den første kvittering, der ubestridt vedrører edb-udstyr, finder Retten ikke, at Kommissionen har anlagt et åbenbart urigtigt skøn ved at betragte det pågældende udstyr som et »varigt gode«, der skal medtages under post 14.6, »normale afskrivninger«. Med hensyn til den anden kvittering må Retten fastslå, at sagsøgerens argumenter ikke er så klart formulerede, at de opfylder kravene i artikel 44, stk. 1, litra c), i Rettens procesreglement, hvorefter stævningen bl.a. skal indeholde en kort fremstilling af søgsmålsgrundene, idet sagsøgeren i det væsentlige alene hævder ikke at have forstået grundlaget for det anvendte fornuftskriterium, selv om der omhyggeligt er gjort rede herfor i skrivelsen af 22. september 1995. Retten finder derfor ikke, at sagsøgerens argumentation i stævningen, som er blevet uddybet i replikken, gør det muligt for Retten at vurdere argumenternes relevans (jf. Rettens dom af 7.11.1997, sag T-84/96, Cipeke mod Kommissionen, Sml. II, s. 2081, præmis 30 ff.).
- 187 Følgelig skal det ottende argument forkastes.
- 188 Hvad for det niende angår ikke-varige materialer og goder (underrubrik 14.3.10) har sagsøgeren påpeget, at DAFSE ved at nægte at godkende denne udgift til anskaffelse af kontorinventar ikke har taget hensyn til, at administration og drift af kursusvirksomhed nødvendigvis medfører udgifter til anskaffelse af sådant inventar.
- 189 Retten finder, at beløbet med føje ikke er blevet godkendt, idet det er det samme beløb som det, der er medtaget under underrubrik 14.2.3 (præmis 160). Følgelig

har Kommissionen ikke anlagt et åbenbart urigtigt skøn ved ikke at have godkendt denne udgift.

- 190 Følgelig skal det niende argument forkastes.
- 191 Hvad for det tiende angår skatter og afgifter (underrubrik 14.3.13) har sagsøgeren anført, at momsen for de momspligtige undervisere, der er fratrukket underviserens vederlag [underrubrik 14.3.1.a)], er opført her.
- 192 Da Retten har fundet (præmis 172), at Kommissionen ikke har anlagt et åbenbart urigtigt skøn ved ikke at have taget hensyn til de af sagsøgeren anførte udgifter til vederlag til lærerne, må det tiende argument vedrørende momsen på disse vederlag af samme grunde forkastes.
- 193 Hvad for det ellefte angår de almindelige administrative udgifter (underrubrik 14.3.14) har sagsøgeren understreget, at kontorinventaret er nødvendigt for afviklingen af de forskellige uddannelsesfaser, hvilket berettiger til at medtage denne type inventar under forskellige rubrikker.
- 194 Kommissionen har alene påpeget, at beløbene allerede er nævnt ved gennemgangen af underrubrikkerne 14.2.3 og 14.3.10 og ikke kan komme i betragtning endnu en gang.

- 195 Retten finder, at da sagsøgeren ikke har godtgjort, at udgifterne under denne rubrik i modsætning til, hvad der er anført i skrivelsen af 22. september 1995, ikke allerede er opført under andre rubrikker, kan Kommissionen ikke anses for at have anlagt et åbenbart urigtigt skøn ved ikke at have taget hensyn til samme type udgifter endnu en gang under rubrik 14.3.14.
- 196 Følgelig skal det ellefte argument forkastes.
- 197 Hvad for det tolvte angår de øvrige drifts- og administrationsudgifter (underrubrik 14.3.15) har sagsøgeren bestridt, at fakturaen vedrørende et af de anfægtede beløb ikke er blevet fremlagt. De to andre beløb, der ikke er godkendt som tilskudsberettigede, vedrører materiale, der skal bruges til kursusformål, og ikke varige goder.
- 198 Kommissionen har anført, at dokumentationen for det første beløb ikke er fremlagt rettidigt. De to øvrige beløb vedrører inventar, der henhører under rubrikken »normale afskrivninger« og skal afskrives med 10% om året.
- 199 Da der hverken er fremlagt dokumentation for, at den første kvittering er blevet forelagt DAFSE under den administrative procedure, eller for påstanden om, at de øvrige beløb vedrører ikke-varige goder, finder Retten ikke, at sagsøgeren har godtgjort, at Kommissionen har anlagt et åbenbart fejlskøn ved ikke at have godkendt de pågældende udgifter.
- 200 Følgelig skal det tolvte argument forkastes.

- 201 Hvad endelig angår de normale afskrivninger (underrubrik 14.6) har sagsøgeren hævdet ikke at forstå, hvorledes DAFSE har regnet sig frem til, at nogle af beløbene »ikke er bekræftet«. Sagsøgeren har herefter fremsat de samme argumenter som i sag T-180/96 (se præmis 154).
- 202 Kommissionen har anført, at DAFSE her har anvendt det sædvanlige kriterium, nemlig en afskrivningsmetode baseret på et tidsmæssigt og fysisk kriterium, som afspejler uddannelsens andel af en virksomheds normale aktiviteter.
- 203 Selv om det som hævdet af sagsøgeren er muligt at finde frem til afskrivningsmetoder, der i højere grad er baseret på omsætningen ved uddannelsen kontra hele virksomhedens omsætning i stedet for på det samlede antal ansatte beskæftiget med uddannelse, finder Retten, at den traditionelle metode, som DAFSE har benyttet i den foreliggende sag, og som Kommissionen har accepteret, som sådan allerede tager tilstrækkelig hensyn til uddannelsesaktiviteternes andel af samtlige ESF-støttemodtageres samlede aktiviteter. Da den anvendte metode er fornuftig, har Kommissionen ikke anlagt et åbenbart urigtigt skøn ved at have anvendt denne.
- 204 Følgelig skal det sidste argument forkastes.

Kravet om fremlæggelse af dokumenter

- 205 Sagsøgeren har i begge sager nedlagt påstand om, at det pålægges henholdsvis Kommissionen og DAFSE at fremlægge deres administrative akter.

- 206 Det fremgår af det ovenfor anførte, at Retten har været i stand at tage stilling til de foreliggende sager på grundlag af de bilag, parterne har fremlagt under den skriftlige forhandling, og de dokumenter, Kommissionen har fremlagt som led i foranstaltningerne med henblik på sagens tilrettelæggelse.
- 207 Der er derfor ikke behov for at pålægge Kommissionen at fremlægge de administrative akter vedrørende de to sager under deres pådømmelse.
- 208 Det er heller ikke nødvendigt i medfør af artikel 21, stk. 2, i EF-statutten for Domstolen at pålægge de portugisiske myndigheder at fremlægge alle de portugisiske akter vedrørende de to dossierer.
- 209 Sagsøgerens påstand om fremlæggelse af dokumenter kan derfor ikke tages til følge.

Sagens omkostninger

- 210 I henhold til procesreglementets artikel 87, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. I henhold til artikel 87, stk. 3, kan Retten dog fordele sagens omkostninger, hvis hver af parterne taber på et eller flere punkter.

- 211 Da sagsøgeren i sag T-180/96 har fået delvis medhold, og parterne hver især har nedlagt påstand om, at modparten skal betale sagens omkostninger, skal hver part i denne sag betale sine egne omkostninger.
- 212 Da sagsøgeren har tabt sag T-181/96, og Kommissionen har nedlagt påstand om, at sagsøgeren skal betale sagens omkostninger, tilpligtes sagsøgeren at betale sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RET TEN (Tredje Afdeling)

- 1) Sagerne T-180/96 og T-181/96 forenes med henblik på domsafsigelsen.
- 2) I sag T-180/96 annulleres Kommissionens beslutning C(96) 1185 af 14. august 1996 for den dels vedkommende, der vedrører underrubrik 14.3.12 i sagsøgerens anmodning om udbetaling af saldobeløb. I øvrigt frifindes Kommissionen.

- 3) Kommissionen frifindes i sag T-181/96.
- 4) Hver part bærer sine egne omkostninger i sag T-180/96.
- 5) Sagsøgeren betaler sagens omkostninger i sag T-181/96.

Tiili

Briët

Potocki

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 15. september 1998.

H. Jung

Justitssekretær

V. Tiili

Afdelingsformand